

ORBÁN JÁNOS DÉNES

Erős János

Bábjáték (népmese nyomán)

Szereplők

ERŐS JÁNOS

BÍRÓ

BÍRÓNÉ

I. SZOLGA

II. SZOLGA

BORBÁLA, A MEDVE

CSÁSZÁR

MÁRIA TERÉZIA, A CSÁSZÁR LEÁNYA

HUSZÁRTISZT

FRANCIA KATONA

LABANC KATONA

Prológus*A színészek éneklik a színpadon.*

Világnak világa,
hatalmas világfa,
a magos mennyekbe
ér föl koronája.

Gyökere a földet
körbe-körbefonja,
levele a csillag,
virágja a Hold, Nap.

Világfa tövéből
könyörgünk tehozzád,
mi urunk az égben,
küldd őt újra hozzánk.

Küldd el Erős Jánost,
táltosunkat küldd el,
világfára mászott,
ágai közt tűnt el.

Bajban van e vidék,
gazok bitorolják,
bajban a szegény nép,
bajban van az ország.

Csakis ő segíthet,
küldd vissza az égből,
ő védhet meg minket
minden ellenségtől.

Árva szegénylegény,
akiből király lett,
uralta a tüzet,
uralta a vizet,
uralta a szelet,
uralta a földet,
uralta a szívet.

Levele a csillag,
virágja a Hold, Nap,
hatalmas világfa,
táltosok hazája.

Mindközül legkülönb
a mesék gyermeke,
a mesék királya,
vitéz Erős János,
a magos mennyekből
jőjj vissza hazádba!

Színészek kivonulnak. Erős János lehuppan a fáról.

JÁNOS Hip-hop, itt vagyok. Ki szólított? Az ember eltűnik két-háromszáz évig szárnyas lovakon, turulmadarakon röpködni, Tejúton sétálni, oszt rögtön valami baj támad. Sebaj, megoldjuk, csak előbb falkak valamit, mert éhgyomorra én bizony nem dolgozom. Áldott szerencse, hogy hoztam magammal egy kis mennyei szalonnát meg mádártejet, mert ahogy nézem, éhen pusztulhat a szegénylegény ebben a drága hazában.

*Fütyörészve elindul.***1. szín**

I. SZOLGA Emeld, koma, mert magától fel nem mászik!

II. SZOLGA Én emelem, komám, hanem emeld te is, mert cudarul nehéz.

I. SZOLGA Emelem én, de ha ilyen gyenge vagy, hiába.

II. SZOLGA Még hogy én? Annyi erőd sincs, mint öreganyámnak.

I. SZOLGA Mindjárt megnyuvasztalak.

Erős János érkezik.

JÁNOS Adjon Isten szép jó napot. Mit építetek? Templomot?

I. SZOLGA Mi biza a bíró házát.

JÁNOS Segíthetek? Nagy az a mestergerenda.

II. SZOLGA Netené, okoskodik a taknyos.

JÁNOS Pedig én egyedül is felemelem.

I. SZOLGA Takarodj arrébb, kölyök, amíg meg nem sirítünk.

II. SZOLGA Ne avatkozz a mesterek munkájába, mert úgy elverünk ezzel a gerendával, mint anyád a fakanállal szokott.

JÁNOS Jól van, no, én csak segíteni akartam, de ha nem, hát nem, kínlódjatok kedvetekre.

Leül, szalonnázik, közben a két szolga ismét nekiveselkedik.

I. SZOLGA Na, fogd meg, koma!

II. SZOLGA Megfogtam én.

A gerenda visszaesik.

I. SZOLGA Aszontam, fogd meg!

II. SZOLGA Én megfogtam, te nem fogtad.

I. SZOLGA Csak a pálinkásüveget fogtad.

II. SZOLGA Te kecske!

I. SZOLGA Te tulok!

JÁNOS Tényleg ne segítsek?

II. SZOLGA Tűnj el, számár, mert hozzád vágjuk!

JÁNOS Na, most aztán halálra ijedtem.

A szolgák megint nekiveselkednek, valahogy föltolják a mestergerendát, de az visszacsúszik, és az egész tetőszerkezetet a nyakukba veri.

I. SZOLGA Segítség!

II. SZOLGA Jaj, te fiú, szabadíts ki!

I. SZOLGA Segítség má', me nem kapunk levegőt!

JÁNOS Ilyen nagy vitézek levegő nélkül is elbaldogulnak. Különben is, amióta leszamaraztatok, akkora két fülem nőtt, hogy nem tudom tőlük mozgatni a karomat.

I. SZOLGA Megosztjuk veled a napszámot.

II. SZOLGA Meg a sült kacsát.

JÁNOS Ez már másképp hangzik.

Kiszabadítja a fickókat, csak úgy hajigálja arrébb a nehéz gerendákat.

I. SZOLGA Azta hej, hogy te milyen erős vagy... Hogy hívnak, fiam?

JÁNOS Csak úgy, Jánosnak.

II. SZOLGA Ilyen nagy erőt nem láttam még. Ejszen sárkánytejjel szoptattak...

JÁNOS Hát én nem emlékszem, hogy valami rusnya nagy anyagyk szorított volna a pikkelyes kebelére, de jóféle bihaltejet ittam eleget.

I. SZOLGA S hát honnét jöttél?

JÁNOS Mennyfalváról.

II. SZOLGA No, ott még nem jártam.

JÁNOS Nem is fogsz, mert hetedhét faluval arrébb van, s Pokolfalván keresztül vezet az út odáig, s ott általában elakadnak a jómadarak. No, de ne saporítsuk a szót, fogyjon a munka.

Nekiveselkedik, és feldobja a tetőt.

I. SZOLGA A ponciusát.

II. SZOLGA Hát ezt hogy csinálta?

I. SZOLGA Megmentetted az életünket...

II. SZOLGA ...a becsületünket.

I. SZOLGA Isten fizesse!

JÁNOS Inkább fizessetek ti!

I. SZOLGA A napszámot megkapod, amikor mi is megkapjuk a bírótól. A kacsá vót, nincs.

II. SZOLGA Kacsá vót.

I. SZOLGA De ha már ilyen erős vagy, el kéne szegődnöd a bíróhoz.

II. SZOLGA Az ilyen táltos legény királyi napszámot kapna, fel is öltöztetnének, még lovad is lehetne.

JÁNOS Azt mondod? Beh jól hangzik...

I. SZOLGA Ugye.

II. SZOLGA De siess ám, nehogy valaki mást vegyen fel!

JÁNOS Akkor megyek is, mert folyton éhes vagyok, s rám férne a jól tartás, no meg a szép ruha, hogy mutassak valahogy a lovon, amikor menyasszonyt keresek magamnak...

II. SZOLGA Menj csak, menj...

János elsiet.

2. szíjn

- I. SZOLGA Bruhaha, szép ruha...
 II. SZOLGA Hogy mutasson valahogy a lovon...
 I. SZOLGA Majd ad neki a bíró ruhát.
 II. SZOLGA S az a kélgyó bíróné meg lovat hozzá.
 I. SZOLGA Brrr... Rusnya állat mind a kettő.
 II. SZOLGA Gyere, komám, együk meg azt a kacsát!

Esznek, csámcsognak, érkezik a bíró.

BÍRÓ Azt a teremburáját, azt a hetvenhét szentségít, azt a kutyapiculáját! Mi folyik itt? Lustálkodtok, zabáltok, tömitek a beleteket, hitvány léhütői? Hát azért fizetek, hogy jeget aszaljatok? Hogy etetne meg titeket az ördög csúszómászó bogarakkal, izzó parázssal, hogy lakjatok jól végre!

I. SZOLGA De tekintetes uram! Nem látja? Minden gerenda a helyén van.

BÍRÓ A mennydörgös mindenit, a láncosteringettéjít, a macska bajsztát, hát ezt hogy csináltátok?

I. SZOLGA Mi csináltuk...

II. SZOLGA Mi csináltuk... mi ketten.

I. SZOLGA Minden segítség nélkül.

BÍRÓ Ejnye, hogy megtáltosodtatok. Egy hete vacakoltok, aztán egy nap alatt fölépítetek. Kit akartok becsapni, semmirekellői? Engem? A bírót? Szerintetek azért lettem bíró, mert nincs eszem, ti meg azért vagytok szolgák, mert olyan okosak vagytok? Na, ki vele ízibe, amíg elé nem veszem a korbácsot, kik segítették?

I. SZOLGA A nénikém becsületére esküszöm, mi voltunk... Főleg én...

A bíró korbácsolni kezdi őket.

BÍRÓ Nekem hazudtok, semmirekellők? Nekem, aki az egész járásban minden tolvajt, rablót elfogott, kivallatott és felakasztatott? Na, most titeket is felkötlek, de előbb kiverem belőletek a szuszt! Adok én nektek, nyavalyások, hitvány kukacok...

II. SZOLGA Jaj, kegyelmezzen, tekintetes bíró úr, elmondok mindent.

BÍRÓ Na, halljuk, ebadta!

II. SZOLGA Idejött valami fickó, egy messzi faluból. Jánosnak hívják. Úgy hajigálta a gerendákat, mint a gyufaszálakat, életünkben ilyet még nem láttunk.

BÍRÓ Egy szál legény? És ezt most higgyem el...

I. SZOLGA Jaj, bíró uram, így történt. Mennyfalváról jött. El is küldtük bíró uramhoz. Úgyhogy irgalmazzon nekünk, bíró uram, látja, hogy csak jót akartunk!

BÍRÓ No, ha jót akartok, akkor szökjetez neki a falnak, és egy héten belül legyen meg a ház, mert ha nem, fölaprítalak, ízekre szagatlak, és a döngkútban végzítez. Én meg megyek, megnézem magának azt a csodalegényt.

Bíró el. Szolgák jajgatnak.

II. SZOLGA Jaj, koma, én költözöm el, mert ez képes a döngkútba aprítani minket.

I. SZOLGA Komám, megtalál ez minket, még a pokolban is, mert oda is bejáratos. Megkeserülöd ezt még te, te Erős János...

3. szíjn

A bírók háza

JÁNOS Van itthon valaki?

Semmi válasz.

JÁNOS Instállom, van itthon valaki?

BÍRÓNÉ (*Undok női hang bentről*) Nincs.

JÁNOS Kezicsókolom, ne tessék bolondkodni a szegénylegénnyel!

Bíróné kirohan, laskasírtóval a kezében.

BÍRÓNÉ Tilos a koldulás! Takarodj innen, senkiházi bitang!

JÁNOS Nem is koldulni jöttem, instállom. Szolgának szegődnék.

BÍRÓNÉ Van szolgánk elég, nem kell még egy naplopó.

JÁNOS De drága nagyságos asszony! Én olyan naplopó vagyok, aki valóban a napot is lelopná az égről, ha egy ilyen szépasszony, mint a nagysága arra kérné. Legalább tegyen próbára, nézze meg, olyan erős vagyok, amelyet még sosem látott.

BÍRÓNÉ No, de hetyke legény vagy, és milyen mézes a nyelved. Ugyanbiza, hogy tegyelek próbára? Törjem el a hátadon ezt a laskasírtót?

JÁNOS Nagysága drága, kár lenne azért a szép laskasíróért. De ha felemelem a szekeret s a lovat, akkor megengedi, hogy a tekintetes bíró uram színe elé járuljak?

BÍRÓNÉ Ne bolondkodj, legényke, az a ló négy mázsa, s a szekér még egy annyi.

JÁNOS Egy kis semmiség csupán, hogy higgye el már végre, én vagyok a legény hetedhét országban.

Odalép, egyik kezével fölemeli a lovat, másikkal a szekeret. Közben megérkezik a bíró is, látja a történeteket.

BÍRÓNÉ *(Összecsapja a kezét)* Jesszusom! Elájulok...

BÍRÓ Azt a papmacskahernyós cudar mindenit! Kiesik az eszem a fejemből...

JÁNOS Adjon isten, tekintetes bíró uram. Szeretnék szolgálni, ha akadna munka s megfelelő fizetség.

BÍRÓNÉ Akad, akad minden, édes fiam. Hogy te milyen erős vagy! Hogy te milyen délceg vagy! Hogy milyen pirospozsgás az arcod, hogy enném a zúzátat. Gyere, egyél finom kalácsot, most süttöttem...

BÍRÓ Asszony! Eridj a fakanál mellé, ahol a helyed van, majd én beszélek a legénnyel.

BÍRÓNÉ Igen? A fakanál helye meg a hátadon van, úgyhogy hozom is rögvést.

BÍRÓ Jól van, jól van, sárkánykélgyó. Szóval te vagy az az erős János? Hallottam rólad.

(Közben bíróné groteszkül villámgyorsan, mint egy felgyorsított rajzfilmjelenetben, kihozza a fakanalat és a kalácsot.)

JÁNOS Igenis, én volnék, tekintetes bíró uram szolgálatjára.

BÍRÓNÉ Hát te hogy a fenébe lettél ilyen erős? Sárkánytejet szoptál?

JÁNOS Már kérdezték, de csak bihaltejet ittam. Amíg aztán meg nem ettem szegény bihalt...

BÍRÓ Ugyanbiza mennyit kérnél egy év szolgálattért?

JÁNOS Instállom, tekintetes bíró úr, nem sokat. Jól tartást, egy rend ünneplőruhát meg egy lovacskát.

BÍRÓ És az ördögök öreganyjának a mákos kalácsa nem kéne-é?

JÁNOS De bíró uram, egy sereg ember helyett dolgozom, nem tud olyan munkát adni, amit én el ne

tudnék magam végezni félannyi idő alatt, mint egy egész falu népe.

BÍRÓ Azt majd meglátjuk. Na jó, kapsz enni, minden nap egy fél tábla szalonnát meg egy fél kenyéret...

BÍRÓNÉ Kacsacombot párolt káposztával, libamáját áfonyalekvárral...

BÍRÓ Hallgass, asszony! Szóval fél tábla szalonna, fél kenyér, víz meg van a patakban...

BÍRÓNÉ Töltött bárányt, tejes kalácsot, kuglófot, szilvakompótot...

BÍRÓ Asszony, nem gerófit veszünk föl, hanem szolgát...

JÁNOS A szépséges bíróné asszony kínálata inkább megfelel...

BÍRÓ Jó, na, lesz elegendő elemózsia a tarisznyában. Ruhát is kapsz, jó lesz rád az én levetett ruhám.

BÍRÓNÉ Egy fenét lesz jó, te egy potrohos disznó vagy, míg János... Jánoska egy délceg fenyő.

BÍRÓ Kotty belé, szilvalé. Asszony, te rontod az üzletet. Miért kell belepofáznod abba, amit én beszélek? El akarod herdálni a vagyonkát, amit böcsületes munkával gyűjtöttem? Te, te gágogó liba, te buta varnyú, te átok! Takarodj innen, amíg dühbe nem gurulok!

BÍRÓNÉ Begurultál te már a düh gödrébe, te pocok, te varangy, te pokolfajzat. Vagyonod meg nem lett volna az én hozományom nélkül, és bíró sem lettél volna, ha az apám nem könyörül meg rajtad. Te hallgass, amíg ezt a fakanalat le nem nyomom a torkodon!

BÍRÓ Jól van! De lóról szó sem lehet, legfeljebb egy süldő malacról.

BÍRÓNÉ Márpedig lesz lova is, egy szép fehér paripa. Olyan lesz a szép ruhában és a fehér lovon, mint egy geróf...

JÁNOS Egyet kell értenem a nagyságos bíróné asszonnyal... De esküszöm, tekintetes bíró úr, rá fogok szolgálni a fizetségre, mert amilyen a munka, olyan a fizetség, de ez fordítva is így van, amilyen a fizetség, olyan a munka is.

BÍRÓ Jól van, jól van, látom, összefogtatok ellenem. Megkapsz mindent, amit kértél. De ha nem dolgozol jól és jó kedvvel, bocskorszíjat hasítok a hátadból. Én vagyok az úr, és te feltétlen engedelmeskedsz nekem. Meg van értve?

JÁNOS Meg van értve, bíró uram. De ha egyezség, legyen egyezség mindkét oldalról. Ha valamelyi-

künk nem tartja be az ígérését, és megharagszik, a másik bocskorszíjat hasíthat a hátából.

BÍRÓNÉ Helyes.

BÍRÓ A véretem is kiszívnád, te paraszt. De nem bánom, kezét rá, mert ilyen erős fickót én még nem láttam. És nem aggódom, én roppant nyugodt és hidegvérű vagyok.

Kezet ráznak.

BÍRÓ Holnap hajnalban kimégy a legelőre a juhokkal. Míg a juhok legelnek, a legelő mellett van egy nagy ciherés, onnan minden bokrot és fát tüntess el, mert föl akarom szántani. Három nap alatt meglegyél, mert negyednap már szántasz!

JÁNOS Igenis, bíró uram!

BÍRÓ Na, én megyek, mert vár a báró, meg kell beszélnünk a járás dolgait.

Bíró elindul, bíróné utánakiált.

BÍRÓNÉ Eriggy csak a hitvány cimborádhoz, egy húron pendültök! (*Jánoshoz*) Neked pedig, Jánoska, puha ágyat vetek a tisztaszobában...

JÁNOS Drága naccsága, nem vagyok én hajasbaba. Elalszom itt az udvaron, szabad ég alatt hajtom álomra a fejemet, mióta csak az eszemet tudom. Hanem naccsádra bízom, hogy milyen finomságok legyenek a tarisznyámban, mert a nagy erőhöz jó étel is kell ám.

BÍRÓNÉ Aludj csak, Jánoskám, én majd gondoskodom rólad!

János leheveredik a kazalba, és már hortyog is. Bíróné térül-fordul, hozzá a finomságokkal megtömött tarisznyát. Jancsi mellé helyezi, és megsimogatja, csókolgatja a legényt, majd elmegy lefeküdni. Érkezik a bíró, odalép, fölveszi a tarisznyát.

BÍRÓ Libacomb, bárányborda, mákos kalács, bihaltej egy nagy kulacsban... Mintha gerótot etetne, nem pedig egy bűdös parasztot. (*Kicseréli a tarisznya tartalmát, beletesz két-három nagy követ meg egy fej hagymát.*) Jó lesz ez a hagyma, s ha nem elég, fogjál nyulat magadnak, vagy legeljél füvet, a juhokkal együtt. Dolgozz, paraszt, és éhezzél, az a te sorsod! Még hogy ünneplő ruha? Még hogy ló? Majd meglátod te, kivel van dolgod...

4. szíj

Váltás. Bozótos. János alszik, bíró üvöltve be.

BÍRÓ Te hitvány, aljas paraszt! Végre megtaláltalak, miután egy hétig végigkajtottam utánad a fél megyét. Hol vannak a juhaim? Mit keresnek itt a hitvány fák meg bokrok, mikor ez már rég szántóföld kéne legyen? Hogy égnél meg a poklok tüzében, te nyomorult gazember! De ne aggódj, mert átsegítelek én a poklokba, a saját kezemmel akasztalak fel.

JÁNOS Hohó, lassabban a testtel, tekintetes bíró uram. Csak nem haragszik? Mert ha igen, emlékeztetnem kell az egyezségünkre, és azokra a bizonyos bocskorszíjakra, melyek annak a hátából vágatnak ki, aki meg találna haragudni a másikkra.

BÍRÓ Jaj, dehogy haragszom, dehogy haragszom. Tulajdonképpen csak egy kicsit elcsodálkoztam, hogy hová tűntek el a juhok, meg miért nem tűntek el a fák meg a bokrok... Ha ezt elmagyaráznád nekem, végtelenül leköteleznél...

JÁNOS Hja, bíró uram, az úgy történt, hogy amikor kikerkeztem ide, gondoltam, megreggelizem, mert éhgyomorra nem megy a munka. Hát, mit ad isten, az elemózsiás tarisznyából valamilyen félreértés miatt kövek gurultak ki, meg egy fej hagyma. A hagymát megettem, nem volt nehéz, mert kicsi volt. A kövek viszont olyan nagyok voltak, hogy nem fértek belé a szájamba, bárhogy kínlódtam. Így hát arra gondoltam, megeszem egy juhot, úgyis van elég. Aztán tudja, hogy van, tekintetes bíró uram, evés közben jön meg az étvágy, megettem még egyet, majd még egyet, majd meg én az egész, mert azt nem titkoltam, hogy nagyevő vagyok. Ekkora reggeli után muszáj szundikálni, mert ha egyből dolgozni kezd az ember, még bélcsavarodást kaphat. Azt beismerem, hogy a szundikálás kissé elhúzódott, de olyan szépeket álmodtam gyolcsingekről, árvalányhajas pörgekalapokról... Egy szép fehér lovon lovagoltam Tündérországba, olyan jólesett, nem volt szívem fölébredni... De ugye nem haragszik, bíró uram?

Közben megérkezik a bíróné.

BÍRÓNÉ Persze, hogy nem haragszik. (*Rátamad a bíróróra*) Hogy tehetél ilyet, te fősvény, zsugori

büdösborz? Nem szégyelled magad? Hát nincs elég ételünk, hát nem jut is, marad is? Kihez mentem én férjhez, kihez, kihez?

BÍRÓ Hja, asszony, ki a kicsit nem becsüli, az a sokat nem érdemli, egy év alatt ez a lyukas gyomrú óriáscsemete bizony kienne a vagyonunkból...

BÍRÓNÉ Nem féltelek, szerzel magadnak másikat.

BÍRÓ Ha így történt, így történt. Hanem János, most akkor irtsd már ki ezt a fránya, istenverte ciherést...

JÁNOS Kiirtanám én, tekintetes bíró uram, de mi tagadás, a nagy szundikálásban ismét megéheztem. Ugyan én egy falu munkáját elvégzem, de éhgyomorrra nem tudok dolgozni...

BÍRÓNÉ Nem is kell, most gyere vacsorázni, aztán reggel fölcsomagollak minden jóval. *(Bíróhoz)* Te pedig büntetésből nem kapsz vacsorát, mert én ilyen embert meg nem etetek a finom főztömből...

Jancsival el. Bíró uram marad még egy kicsit, toporzékol.

BÍRÓ A mennydürgös mennyekre, a kénköves poklokra! Életemben így meg nem alázott senki. De megmutatom én! Megszabadulok én tőled, galád, mocskos, бүdös paraszt. A fenevadak fognak szétmarcangolni a gölöncséri vadonban, rusnya kukacok és bogarak fogják fölfalni azt, ami megmarad belőled.

Közzjáték

Előadják a színészek

Bíró uram hivatalos nem volt eme vacsorára, nem láthatta, mit művelt le bolondos élete párja. A konyhában csak úgy ugrált, sürgölődött, forgolódott, minden földi jót felszolgált, libamáját, kacsacombot, töltött bárányt, palacsintát, kalácsot és eperhabot, s minden egyes fogás után cuppanós pusztit is adott. Olyan buzgó volt a lelkem, a macskát is megsütötte, s három kövér sündisznót is belefőzött a levesbe. Erős Jancsi rémülődött, még hang se jött ki a torkán, összeviessza ölegette a szerelmes vén boszorkány. A naccsága úgy berúgott, mint csacsi a csacsibálon, s egyfolytában meg akarta a legényt csókolni, szájon. Énekelt és táncot ropott és kacagott és zokogott,

ilyen részeg fehérnépnél nincsen biza csúnyább dolog. Szidta urát, mint a bokrot, esküdözött, biza válik, Jancsi boldog felesége lesz ezután mindhalálig. A legényt a hideg rázta, de nem volt ám irgalom, míg végre a rút szipirtó elaludt az asztalon. Uccu neki, úgy menekült szegény Jancsi ki a házból, és a ciherésig szaladt, legyen messze a banyától. Tövestül tépte a fákat, és kicibált minden bokrot, s mire pirkadt, a határban égis éris tűz lobogott. A faluban az emberek rémülődtek, óbégattak, itt az ördög, ég a világ – a bíróhoz így szaladtak. Bíró uram tudta rögtön, ki a tűzcsiholó táltos, és berontott a konyhába, tápáskodó asszonyához. A naccsága is megrémült, az urával együtt dúlt-fúlt, nem lesz biza nyugodalmuk, míg a fiú el nem pusztult.

5. szín

Háttérben a nagy máglya, dobok, síp, tűztánc, színészek.

Erős János (és a kórus) tűzéneke

Tűz ura, segíts nekünk,
kegyedért énekelünk,
tisztuljon meg a világ,
égjen el mind, ami rossz,
meneküljön el a gonosz,
tisztuljon meg a világ!

Tűz ura, segíts nekünk,
kályhában legyen tűzünk,
tisztul már a világ,
elégett mind, ami rossz,
elmenekült a gonosz,
tisztul már a világ.

Süssön fel végre a Nap,
süssön fel végre a Nap,
szállnak a tűzmadarak,
szállnak a tűzmadarak.

Tűz ura, segíts nekünk,
süljön meg friss kenyereünk,
süljön meg friss kenyereünk,
legyen a béke velünk,
legyen a béke velünk!

Bíró, bíróné be.

BÍRÓ Jaj, mit tettél, János, jaj, mit tettél. Az egész falu rémüldözött, hogy leég az egész világ. Hát bolond vagy te, fiam, hogy ütne agyon már egyszer az istennyila, hogy nyílna meg már egyszer alattad a föld, s meg se állj, amíg a világ túlsó felén ki nem pottyansz...

BÍRÓNÉ Jaj, mit tettél, Jánoska, még bajod eshetett volna ekkora tűztől. Lássam azt a hamvas pofikádat... Nem égett meg? Nem kormos? Lássam a szép szőke hajadat... Nem perzselődött meg?

BÍRÓ Nem, a fenébe belé, hogy üszkösödött volna meg a szeme, hogy égett volna le a hús a csontjairól...

JÁNOS Csak nem haragszik, bíró uram?

BÍRÓ Jaj, nem haragszom, nem haragszom, csak aggódtam, úgy, mintha a fiam lennél. Dehogy haragszom, dehogy haragszom, hát lehet rád, édes fiam, te világ huncutja...

JÁNOS Na, csak azért. Íme, a ciherés meg van takarítva... Elvégeztem a munkát, tekintetes bíró uram, s ha megkaptam a vacsorámat, láthatok neki a következő feladatnak.

BÍRÓ Hoztuk neked az elemózsiát, ott van egy nagy átalvető a szekéren. Van benne bőven minden, mi szem-szájnak ingere. Hanem nyomban útnak kell indulnod, mert a feladatod nem várthat magára.

JÁNOS Mi lenne az, ugyanbiza?

BÍRÓ Nagyon aggódom, mert a szépséges leányunk, Borbála kihajtotta a malacainkat, és eltűnt. Bizonyosan eltévedt a gölöncséri vadonban, mert arrafelé terelte a kondát. Keresd meg, és hozd őket haza épségben.

BÍRÓNÉ Itt van egy szép ing. A puha gyolcsing a tiéd, magam varrtam, lelkecském, te gyönyörű, te!

BÍRÓ A rokolyát meg vidd el Borbálának, mert biztosan lerongyosodott szegény.

JÁNOS Indulok is nyomban, megmentem a leányt, s a disznókat mind egy szálíg hazahozom. Ajánlom magamat.

Elindul. Bíró és bíróné hazaindulnak.

BÍRÓ Úgy, úgy, csak menj, te gazember, keresd a kondát, ami nincs, kajtass Borbála után, aki sose létezett, majd a fenevadak széttépnek a gölöncséri vadonban!

BÍRÓNÉ Jaj, édes uram, most már én is rettegek tőle, mert bolond ez a legény, s elpusztít mindent a nagy erejével. Milyen kár szegénykéért, mert olyan fess, pirospozsgás, dali legény.

BÍRÓ Hol volt az eszem, mikor lepaktáltam vele, hol volt? De nem baj, mert ember még nem tért vissza abból a vadonból. Tele van farkassal, hiúzzal, vérmedvével, óriási vaddisznókkal, azt beszélnek, még mándruc meg sárkány is van benne.

BÍRÓNÉ Jesszusom, csak ide vissza ne jöjjön!

6. szín

János énekel.

Megismerni a kanászt cifra járásáról,
tűzött-fűzött bocskoráról, tarisznyaszíjáról.
Megcserdíti ostorát, fújja furulyáját,
úgy tereli a mezőn a bíró kondáját.

Hej, élet, élet, kanászélet, ez aztán az élet,
ha megunom magamat, magam is úgy élek.

Vadonba ment a koca, kilenc malacával,
utána ment a kanász a farkosbotjával,
hüccs ki, disznó, az erdőből, mert megesz a farkas,
nem lesz többé kanásztánc, nem lesz lakodalmas.

Hej, élet, élet, kanászélet, jaj, micsoda élet...

Meglát egy vaddisznócsordát meg egy ott ólálkodó medvét.

JÁNOS Hótehó, Borbála kisasszony, végre, hogy megtaláltam. Jól elkódorgott.

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Bíró uram elemózsiát, bíróné asszony tiszta rokolyát küldött, vegye fel hamar, mert minden leszakadt magácskáról.

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Ugyanbiza, mi lelte magácskát? Nagyon elfáradhatott, hogy már csak négykézláb mászkál.

MEDVE Mma... Mmma...

JÁNOS Úgy látom, nem egy pajtáskodó fajzat magácska, Borbála kisasszony. Szóba sem áll az ilyen szegény legénnyel.

Medve fölszalad a fára, onnan vicsorog.

JÁNOS No, ne tréfálkozzék, naccságos kisasszony,
jöjjön le arról a fáról!

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Nem ma, hóhárom teremtette, hanem most
mindjárt!

*Megmérgeződik, kicsavarja a fát. A medve megüti
mágát, ordít.*

JÁNOS Megmondtam, ugye, hogy ne tréfálkozzék.
Most tessék, jól odaverte magát. Hát vegye föl azt
az rokolyát, no!

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Ma bizony, ma! Sőt, most. Felvegye azt a ro-
kolyát, mert mindjárt megtáncoltatom!

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Úgye?! Megálljon csak, kisasszony! Úgy lá-
tom, az elméje megháborodott itt a vadonban. Fel-
öltöttem én.

*Felöltötteni. A disznóhoz fordul, rittyegteti az ostort.
Az egyik vadkan ráront, János visszalöki, megint
ráront.*

JÁNOS Állj meg, disznó, mindjárt megtanítalak em-
berségre!

*A rárontó vaddisznót egy fával agyoncsapja. Odalöki
a mackónak.*

JÁNOS Borbála, viselje gondját, amíg összeszedem
a többi malacot!

*János hajkurássza a vaddisznókat, közben a medve
megeszi a vadkant.*

JÁNOS A teremburáját, hát mindenki meghibbant
ebben a büh vadonban! Én még ilyen zákhányos
disznókat nem láttam, de hát amilyen a kondás,
olyan a disznaja is.

*Összetereli valahogy, vissza a medvéhez, aki mind
fölfalta a disznót.*

JÁNOS Legalább a felit meghagyhatta volna, de lá-
tom, Borbála kisasszony is nagyevő, mint én. De

dolgozni nem szeret. No, emberelje meg magát,
s segítsen hazahajtani a többit!

MEDVE Mma... Mma...

JÁNOS Nem ma, az árgyéhusát, hanem most!

Elindulnak. Beérnek a faluba. Ének, Jancsi, Medve.

Megismerni a kanászt cifra járásáról,
üzött-füzött bocskoráról, tarisznyaszíjáról,
Megcserdíti ostorát, fújja furulyáját,
úgy tereli a mezőn a bíró kondáját.

Hej, élet, élet, kanászélet, ez aztán az élet,
ha megunom magamat, magam is úgy élek.

7. szín

Bíró háza, kúttal.

I. SZOLGA Te jó ég, mit látnak a szemeim!

II. SZOLGA Végünk van!

I. SZOLGA Szaladjunk bíró uramhoz! Vége a világnak.

I. SZOLGA Bíró uram, bíró uram, vége a világnak.
Erős János egy csorda vaddisznót terel errefelé,
meg egy akkora vérmedvét cepel az oldalán, mint
egy bihal. Jaj, jaj, mit csináljunk?

BÍRÓ Micsoda? Hogy szánkózna hét ördög a hátán
a bestének! Meneküljön, ki merre lát!

BÍRÓNÉ Jaj, letapodják a veteményemet! Jaj, földül-
ják az udvaromat! Jaj, meghalunk!

JÁNOS No, bíró uram, hazahoztam a disznait meg
a Borbála leányát. Egy kicsit vadóc, de én jól meg-
szelídítettem, meg egy cseppet rusnyácska is, de
nem csodálom, volt akitől örökölnie. Hanem azért
én feleségül venném, mert ilyen jóféle apósról ál-
modoztam mindig. Ugye nem haragszik a merész
kéresemért?

BÍRÓ Jaj, fiam, dehogy haragszom, szép pár vagy-
tok, áldásom reátok, jövő héten meg is tarthatjuk
a menyegzőt, hanem ezt a sok disznót vágd le, sózd
bé, s hordd le a szárazkútba, hogy a lagziig eláll-
jon. A szolgák majd leadogatják neked...

JÁNOS Alászolgája, bíró uram, máris.

Nekiesik a munkának.

BÍRÓ (*I. szolgának*) Hé, paraszt! Azt a nagy malom-
követ fölbírnátok a kút szájára?

I. SZOLGA Értem, hová akad kilyukadni, bíró uram, illetve mit akar betönni. Megpróbáljuk.

Kínlódnak, végül a bíró és a bíróné is segít nekik, valahogy fölteszik. A bíró verbunkost jár, a szolgák is, a bíróné is. János kiemelkedik a kútból, a malomkerekekkel a fején.

JÁNOS Jól mulat, bíró uram? Örvendek, mert így aztán biztos, hogy nem haragszik. *(Megemeli a malomkövet, bókol a bírónénak.)* Kezicsókolom, drága nagysága. Tudja, kinek milyen kalapja van, olyanul köszön. Köszönöm a kalapot, bíró uram, de már nekem meg nem árt a nap, ha nem is viselek ilyen nagy karimájú kalapot.

A bíró elájul.

JÁNOS *(Szolgákhoz)* Komák, jó nagy ez a kalap, akkora, hogy kettőtöknek is elég lesz. *(Rájuk teszi a malomkövet. Bírónéhez)* Hát mi történt bíró urammal? Csak nem haragjában veszítette el az eszméletét...

BÍRÓNÉ Jaj, dehogyis, édes fiam. Táncra kerekedett örömeben, hogy a kondája megkerült, s már nem bírja úgy a táncot, mint legénykorában, elájult szégyenkém.

Közösen élesztgetik a bírót, Jancsi pofozza, Bíróné locsolja. De nem tér magához. Jön a huszártiszt, s akkorát trombitál, hogy a bíró azonnal felpattan.

HUSZÁRTISZT Adjonisten, bíró uram. Rossz hírt hozok. A kutyafejű franciák lerohanták az országot, hatalmas, vérszomjas sereggel. Minden markos legénynek be kell vonulni katonának, mégpedig azonnal, mert nyakunkon az ellenség.

BÍRÓ Jaj, nincsenek itt már derék legények, de van ez az egy, ez egy ezreddel felér, ez egy táltos, sárkánytejet szoptott...

HUSZÁRTISZT Szép szál legény, az biztos. Ilyenekre van szükségünk.

BÍRÓ Jánosom, Jancsikám, ugye elmész katonának?

JÁNOS Hát aztán ott mit kell csinálni, bíró uram?

BÍRÓ Semmit, fiam, csak verekedni.

JÁNOS Jól hangzik. Mennék is, csak nincsen lovam.

BÍRÓ Jaj, dehogy nincs, a legjobb lovamat adom, csak menj!

JÁNOS Köszönöm szépen. Máris indulnék, de mi tagadás, lerongyolódtam a nagy munkában, s ilyen szakadt ruhában nem illik a császár szeme elé kerülni...

HUSZÁRTISZT Szép uniformist kapsz, mihelyst odaérünk.

JÁNOS No, de addig is én így meg nem indulok.

BÍRÓ A legjobb lájbimat adom, csak indulj már!

JÁNOS Na, így már más. Hanem éhgyomorra én se nem dolgozom, se nem verekedem, úgyhogy egy jó nagy disznót is pakoljon föl nekem! Egy zsák puliszkaliszttal, mert puliszkával szeretem. Meg azt a nagy puliszkafező kondért is elvinném, mert ott nem hiszem, hogy szolgálnának ilyesmivel.

BÍRÓ, BÍRÓNÉ *(Egyszerre)* Vigyél mindent, csak menj már!

JÁNOS No, isten áldja magikat. Köszönöm a jól tartást és a fizetséget.

BÍRÓ, BÍRÓNÉ Menj, csak menj...

JÁNOS De ugye nem haragszanak?

BÍRÓ, BÍRÓNÉ Nem, dehogy.

JÁNOS Na, azért! A szeretet mindennél fontosabb. Indulhatunk, kapitány úr, védjük meg a hazát.

8. szín

Csatatér, labanc-francia kakaskodás a csata előtt. Inzultálják egymást.

FRANCIA Végetek van, rusnya labanc!

LABANC Azt csak hiszed, kutyafejű francia!

FRANCIA Kutyafejű a keresztanyád!

LABANC Mi van, elfogyott nálatok a csiga, és éheztek? Csigaevők, csigaevők!

FRANCIA Ti fogtok éhezni, miután felperzseljük a hitvány országokat. Már akit életben hagyunk, de téged biztos nem.

LABANC Nem mi mentünk hozzátok csigáért meg békáért. Csigaevők, békaevők!

FRANCIA Puliszkaevők, szalonnaevők! Pfuj!

LABANC Hát meg tudlak érteni, hogy nem szereted. A csigának nincs szalonnája.

FRANCIA Mit tudod te, mi a jó. A mi császárunk szebb, okosabb és erősebb.

LABANC Az a törpe? Ki se látszik a koronája alól.

A mi császárunknál legfeljebb udvari bolond lehetne.

FRANCIA Kinél? Annál a bugyuta vénembernél? Az már a hamunak is azt mondja, hogy mamu. Nem kell annak udvari bolond, elég bolond már ő maga.

LABANC Leváglak, fölprítalak, hazaviszlek a kutyáimnak!

FRANCIA Én élve viszlek haza, rabláncon, s te leszel a kutyám.

LABANC Csak a szád jár, nem mersz közelebb jönni, úgy remeg a gatyád.

FRANCIA Miért én jöjjek közelebb? Gyere te, ha mersz!

LABANC Én jól vagyok itt is. Nektek volt jöhetnétek, de már közelebb nem mertek jönni, onnan fogtok a csigaházatokig szaladni, mikor elverjük a port rajtatok. Már akit le nem kaszabolunk.

FRANCIA Mivel? Döglött a puskátok, s szuronyotok sincs. Felkötitek a puskacsőre a szalonnázó bicskátokat?

LABANC Amit mi bicskának nevezünk, az nálatok a kard. Nálunk meg ez, ezt nézd meg! *(Eléránt egy jókora pallost.)*

FRANCIA Brühahaha, alig tudod megemelni. Nehogy összerogyj alatta. *(Eléránt egy párbajtört.)* Ez a szerszám, ni!

LABANC Az a fogpiszkáló? Na, gyere csak közelebb, ha mersz! Csak vigyázz, nehogy elcsússz egy csigán, mert mi még nem ettük meg őket!

Francia középre ugrik, Labanc ugyancsak.

FRANCIA Na, most véged. *(Megszúrja.)*

LABANC Hé, mit csinálsz? Ez fáj.

FRANCIA Ilyen a háború.

LABANC *(Rácsap a pallossal a franciára.)* Nesze neked háború, kutyafejű!

FRANCIA *(Kényeskén)* Jujj, ez nagyon fáj!

LABANC Az öreganyám bátrabb nálad. Nem is tudom, mért nem a nagymamákat küldtük elébetek.

FRANCIA Én meg az ötesztendő fiamat kellett volna küldjem, az is eltángálna.

LABANC Szerintem is jobban harcolna, mint te. Te meg otthon maradtál volna csigapáosztornak.

FRANCIA Te meg kondásnak, szalonnaevő, pfuj!

LABANC Csigaevő, csigaevő!

FRANCIA, LABANC *(Kiabálnak, ki, amit ér.)* Szalonnaevő, puliszkaevő, csigaevő, békaevő, szalonnaevő, zsírosszájú, málészájú, kutyafejű, görény, poloska, hernyó, kukac, haspók etc.

Megszólal a kürtészó, majd hang: Sorakozó! Nemso-kára kezdünk.

CSÁSZÁR Jaj, lányom, oda a birodalom, földönfutók leszünk, elveszik a koronát, elviszik a kincstárat messzi földre, csoda, ha az életünk megmarad.

MÁRIA TERÉZIA Reménykedjünk, Édesapám, nincs még minden elveszve. Még jöhet segítség, jönnek a délceg huszárok Magyarországról, megvédenek minket.

CSÁSZÁR Jaj, lányom, úgy legyen, ahogy te mondd. A magyar huszárnál nincs jobb katona a világon, csak nehogy elkéssenek. Mindjárt kezdődik a csata.

Huszártiszt, János érkeznek.

HUSZÁRTISZT Itt is vagyunk, felséges uram! Megjötték a magyar huszárok.

CSÁSZÁR A magyar huszárok? De hiszen csak ketten vagytok... Tízezer francia katona jut rátok.

HUSZÁRTISZT Annyi kell es. Ne aggódjon, felséges uram, mert magam vagyok, amilyen vagyok, de ez a legény nem más, mint Erős János, a táltos. Mikor elfáradt a lova, a nyakába vette, úgy hozta idáig.

CSÁSZÁR Vége az országnak, végünk, végünk, jaj, jaj...

JÁNOS Ne búsuljon, felséges császár uram, mindjárt rendet csinálunk, csak faljak egy cseppet, mert én éhgyomorra se nem dolgozom, se nem verekszem. Itt ne, ízibe megfőzöm ezt a zsák puliszkát, megpörkölöm ezt a malackát, mire a csata bémelegedne, már hip-hop bekapom, s aztán lesz nemulass.

CSÁSZÁR Jaj, jaj, vége az országnak, vége a birodalomnak, oda a koronám...

JÁNOS Ne mind nyavalyogjon, felséges uram, nem méltó az egy császárhoz! Aztán szép hűgám, te meg ki volnál?

MÁRIA TERÉZIA *(Pukedlizik.)* Én volnék a császárkisasszony, Mária Terézia.

JÁNOS Igen? Nagyszerű. Akkor biztos tudsz puliszkát főzni.

CSÁSZÁR Ezek a magyarok...

MÁRIA TERÉZIA Igenis, tudok. Én főzöm a legjobb puliszkát a birodalomban.

JÁNOS Helyes. Akkor derék lány vagy, s nem afféle szobacicus. Lássunk neki!

A francia tüzérség tüzelni kezd. A császár jajgat. Első golyó becsapódik, melléjük.

JÁNOS Ide ne lövöldözzetek, hé, mert itt emberek vannak!

Második golyó becsapódik.

JÁNOS Mondom, hogy ne hajigáljatok, mert ha me-
üttök itt valakit vagy a puliszkafőzöt, rútol jártok.

Harmadik golyó belecsapódik a kondérba.

JÁNOS Hát ti tényleg kutyafejűek vagytok, azt a réz-
fánfüttyülős micsodáját neki! Na, adok én nektek!

*Kicsavar egy fát, és elpáholja egyes-egyedül a fran-
cia sereget. Közben a huszárkapitány böködi a hüle-
dező császárt.*

HUSZÁRTISZT Megmondtam? Ugye megmondtam?
JÁNOS Én megmondtam, hogy ne szemtelenkedje-
nek, de ha nem értettek a szóból, úgy kell nekik.
Felséges császár uram, meg van mentve a birodal-
lom!

CSÁSZÁR Édes fiam, édes drága fiam! Te vagy az-
tán a legény! Mivel hálálhatom meg neked? Kérjél
bármit és megkapod.

JÁNOS Na látja, ezt a beszédet szeretem, nem az al-
kudozást. Hát én semmi egyebet nem kérnék,
minthogy adja hozzám feleségül ezt a szép leányt
itt ni, mert olyan gyönyörűen kavarta a puliszkát,
hogy egyből belészerettem.

CSÁSZÁR Drága fiam, én áldásomat adom, ha a lá-
nyom is úgy akarja.

MÁRIA TERÉZIA Akarom bizony, Édesapám. Nem
nyafka hercegről álmodoztam én, hanem ilyen
derék, vitéz, vidám legényről, akinek öröm pulisz-
kát főzni.

CSÁSZÁR Napfény ragyogja be életeteket. Fiam,
Erős János, nászajándékol a koronámat is megka-
pod, mert nem érdemli meg senki jobban tenálad
széles e birodalomban. *(A huszártiszthez)* Kapitány
uram, hirdesse ki a katonáknak, hirdesse ki a nép-

nek, az egész világnak, hogy hetedhét országra
szóló dínomdánom léssen! Kezdődjék máris a mu-
latság, szóljon a zene, ragyogjon föl a boldogság
napja!

Záró rész

Színészek

Soha nem volt nálunk ilyen lakodalom,
egy hétig is tartott a nagy vigadalom.
Meghívták a népet, s mindnek terítettek,
Tiszában, Dunában bor folyt a víz helyett.
Nem maradt egy árva csibe a hazában,
sem malac, sem borjú, semmi háziállat,
szorgos asszonyságok mindet megsütötték,
s ha már más nem maradt, a csigát is megették.
Én is elindultam őket köszönteni,
ámde elfáradtam, s leültem pihenni,
ittam néhány kortyot, ha már lepihentem,
egy korsó pálinkát bizony bevedeltem,
s míg magamhoz tértem, már mindent megettek,
elém már csak rántott macskatalpat tettek.

Zenei közjáték

Bőség és boldogság terült a hazára,
erős lett az ország, akárcsak királya.
Nem volt még a földön ily királyi páros,
Erős János bölcs volt, okos, igazságos,
királyasszonyt pedig mindenki csodálta,
tizenhat gyereket hozott a világra.
Százegy esztendeig dicsőségben éltek,
majd eljött az idő, mikor búcsút vettek.
Erős János táltos, fehér lóra ülve,
asszonyát ölelve repült az egekbe.
Azóta is ott él, világfa tetején,
táltosok és hősök uralkodójaként.
Ám a felhők közül rálát a hazára,
hívjad, hogyha baj van: nem hívod hiába.

Függöny